

TRIA PERSONAL

per Isidor Cònsul

ELS DÉUS INACCESSIBLES, per Miquel Àngel Riera. Edicions Proa, Barcelona, 1987.

La darrera novel·la de Miquel Àngel Riera és una obra ben assentada en la seguretat d'un doble suport referencial. Esdevé, d'entrada, la mostra més recent d'un autor rigorós i exigent amb la pròpia obra, el treball d'un narrador que s'allunya dels cofoismes fàcils i de l'obra a mig camí. Això vol dir, per exemple, que *Els déus inaccessibles* es configura com una novel·la ambiciosa i ben acabada, com ja ho eren *Morir quan cal* (1974), *L'endemà de mai* (1978) i *Panorama amb dona* (1984). L'altre pivot, de tipus referencial, el trobem en el seu paral·lelisme —sobretot temàtic— amb la coneguda novel·la de Thomas Mann *La mort a Venècia*, i centrat en l'atracció d'un adult per la gràcia irresistible d'un adolescent. Entenc, tanmateix, que es tracta d'una comparació fàcil i d'un parany de relació massa evident, tot i la innegable semblança entre els dos jovecels protagonistes, déus inaccessibles l'un i l'altre (Tazio i Alexis), adolescents en estat de gràcia i representació de la bellesa absoluta. Diria, però, que aquest és, només, el planteig més epidèrmic de la narració, i que Miquel Àngel Riera ha fixat els seus objectius en una paradoxal reflexió sobre l'art i la vida (reflexió que, d'una manera diferent, també apareix a l'obra de Thomas Mann). Just per aquesta raó, el moll de l'os de la novel·la ens és servit, subtilment, per un hàbil exercici de transformisme estructural: el novel·lista converteix la documentació d'un memorialista —del qual esdevé, d'entrada, el transcriptor— en una ficció narrativa que ho inventa i ho capgira

Miquel Àngel Riera, l'autor rigorós i exigent d'una novel·la exquisida i subtil.

tot, personatges, referències històriques i trama argumental. L'autor de les memòries fou un sacerdot rural, exemptar en el seu ministeri però emmalaltit de literatura. Clos en la soledat d'un món on mai no succeïa res, i armat amb una sensibilitat que el feia gaudir de la bellesa fins a la convulsió, cercà el refugi en el món dels llibres i es féu heroi d'una història impossible. Prou que ho deien els poetes romàntics: l'art no imita ni la naturalesa ni la vida, sempre les supera. Aquesta és una novel·la delicada, exquisida, subtil.

ENTRE BATALLES, per Vicenç Villatoro. Editorial Pòrtic, Barcelona, 1987.
LES ILLES GROGUES, per Vicenç Villatoro. Edicions 62, Barcelona, 1987.

Tot sembla assenyalar que, amb aquestes dues obres, Vicenç Villatoro estrena un nou tombant en la seva narrativa, un camí diferent que s'allunya d'aquells inicis de tarannà líric i històric (*Evangeli gris*, 1982) i també de posteriors reflexions i testimoniatges amb regust biogràfic i generacional (*País d'Itàlia*, 1984, i *Els anys a ciutat*, 1986). Es tracta d'un gir necessari i oportú, diria, en una trajectòria a la conquesta de la narrativitat en el sentit més èpic i que pretén allunyar-se, em sembla, de qualsevol connotació que apropi la història inventada a la història pròpia de l'escriptor.

Els dos llibres recullen quatre narracions que ofereixen elements de reiniciència, a desgrat d'unes diferències que són prou singulars i matisades. No es tracta de variacions a l'entorn d'un mateix tema, sinó, més aviat, d'un ventall d'aspectes puntuals i de detall que tendeixen a la reiteració. Per exemple, les pintures de Paolo Uccello que acompanyen el protagonista narrador a *Entre batalles*, s'adjectiven de la mateixa manera —«són inquietants»— que les del pintor Gabriel a «Un palau vora mar», la primera de les tres narracions de *Les illes grogues*. El tema del doble (o el canvi de personalitat), fonamental a l'argument d'*Entre batalles*, persisteix a «Amèrica» (*Les illes grogues*). Totes quatre narracions, a més, s'ambienten en un marc cronològic que és el mateix: a cavall dels dos segles i a frec de la guerra europea (1914-1918). També la idea i la pràctica del viatge les presideixen totes quatre, bé que d'una manera diferent: a *Entre batalles* és el viatge com a metàfora de la vida, amb un vaixell que esdevé un microcosmos tan-

cat, eix i cruïlla d'històries de mena molt diferent. *Les illes grogues* són, en canvi, el destí del viatge, l'arribada o bé l'anhel d'una partida cap a paisatges mítics. Les tres històries de *Les illes grogues*, a més, comparteixen un marc de paisatge definit, sobretot, per la seva mediterraneïtat essencial. La darrera, «El tresor del turó groc», és la més pregonament grega. «Amèrica», en canvi, més fenícia i casolana, sembla, inevitablement, baleàrica, i en destriaria, a desgrat de la dispersió estructural, l'afortunadíssim desenllaç. Finalment, «Un palau vora mar» és potser la més neutra des d'una perspectiva local, però esdevé, a criteri meu, la més suggerent i reeixida de totes quatre, amb mesurats cops d'efecte i un ressò ajustat de la narrativa anglesa del XIX. Un gir, doncs, en la trajectòria narrativa de Vicenç Villatoro que sembla important, sobretot per aquest segon volum obert a la llum i al mite mediterrani.

LA DONA DEL NAVEGANT, per Joan Margarit. Edicions de la Magrana, 1987. **CANTATA DE SANT JUST**, per Joan Margarit. Diputació Provincial d'Alacant, 1987. **POEMA PER A UN FRIS**, per Joan Margarit (Poemes guardonats. Jocs Florals de Barcelona). Ajuntament de Barcelona, 1987.

L'obra poètica de Joan Margarit es configura amb unes coordenades molt precises: una veu lírica i interior, un soliloqui greu i reflexiu, un caient d'elegeria i uns versos sobris, precisos, rics d'abstraccions i de símbols. Una poètica de filaberquí que flueix a onades concèntriques i en la qual s'encavallen la necessitat de furgar en els records, l'impacte del temps i la seva fugacitat, l'amor, la mort i la reflexió oberta als interrogants de l'existència. El lector familiaritzat amb l'obra de Joan Margarit trobarà ressonàncies de característiques molt similars en una de les tres obres publicades, enguany, pel poeta, *La dona del navegant*, un llibre configurat per la densitat d'una veu que esdevé el desdoblament de la de l'autor mateix, i un recull construït damunt d'un marc de paisatge grec i resseguit per l'eco balbuç, una mica incert i misteriós, dels filòsofs pre-socràtics,

Aquest any 1987, però, Joan Margarit ha publicat, també, *Cantata de Sant Just* i *Poema per a un fris*, dues obres que s'han de presentar des d'una matisada perspectiva diferencial. Es tracta d'un homenatge doble al poble on viu el